

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. Utrùm Deus cognoscat creaturas possibles in sua essentia tanquam
in causa?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

existencia videndo creat, existencia videndo continet.
 Disp. Quidquid ergo creator non videt, essentia subsistendi
 3. art. carer. Sed de hoc fuscè, cum de causalitate scienti-
 2. riæ Dei differemus.

Denique Dei scientia, angelicam & humanam superat, ratione entitatis: Nam scientia in Deo non est accidens, sicut in nobis; nec aliqua qualitas ei superveniens & superaddita, sed ipsamet Dei entitas & substantia increata, cum esse Dei sit ejus intelligere. Unde præclare Synesius libro de insomniis: *Deo sola ad cognoscendum natura sufficit.* Et Augustinus de Trinitate. *De hoc est esse, quod sapientem esse.* Hac etiam de causa Maximus Tyrius apud Euthimium in Pano-
 6. plia, Deum neque intelligentem propriè, neque intellectio-
 nem dici patitur, et si hoc posterius satis esse putat illi concedere. *Deus (inquit) neque intelligens dicitur propriè, neque intellectus, ne compositus existimetur. Nam & quod intelligens est, secum unâ consideratam habet intelligendi facultatem; & quod intelligitur, ad hoc ipsum ut intelligatur eandem habet facultatem. Sed neque intellectio dici potest. Nam intellectio naturâ suâ habet capacem substantiam. Quare superest ut supra hæc omnia constituatur. Nisi forte sic illum intellectio-
 nem esse dicamus, ut sit ipsum intellectio secundum substantiam, ac totum intellectio, & solum intellectio, & intellectio supra intellectio-
 nem.*

DISPUTATIO II.

De scientia possibilium.

Scientiâ Dei absolutè & secundum se consideratâ, eam per ordinem ad creaturas quæ sunt illius objecta materialia & secundaria contemplanur. Et primò differimus de scientia possibilium, quæ simpliciter intelligitur appellatur; actum postea de scientia futurorum contingentium, quæ scientia libera, seu visionis, nuncupatur.

ARTICULUS I.

Vtrum Deus cognoscat creaturas possibles in sua essentia tanquam in causa?

§. I.

Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa, conclusio affirmativa statuitur, & ex SS. Patribus suadetur.

- Suppono primò contra Aureolum, Deum cognoscere omnes creaturas, non solum secundum illud esse eminens, & increatum quod habent in Deo; sed etiam secundum esse proprium, & particulare, quod singulæ in seipsis habent, vel habere possunt extra Deum; subindeque scientiam Dei non tantum terminari ad ipsam Dei essentiam, & ad eminentiam illam omnium rerum reabilium, quam in se formaliter Deus habet, sed etiam ad ipsas res creabiles, quæ in ipso non sunt formaliter, sed tantum eminenter.
- Probatum primò hæc suppositio ex infinita perfectione divina scientiæ, quæ debet se extendere ad quodcumque cognoscibile distinctè & in particulari.

A Secundò, Quia alioquin Deus non cognosceret creaturas, sed tantum suam essentiam: quia creatura prout sunt in Deo, non sunt creatura, sed ipsa creatrix essentia.

Tertiò, Quia ut dicemus disputatione sequenti, scientia Dei est causa rerum: unde sicut Deus illas producit secundum esse proprium & particulare quod habent in seipsis: ita & illas cognoscit. Adde quòd, Deus non posset gubernare res hujus universi in particulari, si illas non cognosceret; nec reddere unicuique secundum opera sua, si singula distinctè & in particulari, non essent ei nota.

B Hoc præsupposito tanquam certo, difficultas est, & gravis controversia inter Thomistas, & Recentiores, de modo quò Deus creaturas cognoscit in seipsis: an scilicet illas cognoscat immediatè, & independentè ab essentia divina prius cognita; an verò solum mediatè, & in essentia divina tanquam in causa, & medio prius cognito, quod ut melius percipiatur.

C Suppono secundò: Duplex à Philosophis solere distingui medium ducens in cognitionem alterius: unum ut quo, quod vocatur, *medium incognitum*, quale est species impressa, quæ non cognoscitur quòd, sed solum est ratio cognoscendi objectum quod representat. Aliud ut quòd, quod appellatur *medium cognitum*, quale est speculum v. g. quod prius debet videri, quam in eo videantur objecta quæ representant.

Suppono tertiò ut certum, & ab omnibus receptum, Deum cognoscere creaturas possibles in seipso ut in objecto primario. Patet hæc suppositio, primò quia omnis potentia secundariè objectum attingit ratione primariè, quod est illud in primario aliquo modo attingere: sed creaturæ sunt objectum secundarium intellectus divini, Deus autem primarium: Ergo cognoscit creaturas in seipso ut objecto primario. Secundò, Cognoscit in aliquo ut in objecto primario, est ratione illius ut moventis terminatè cognitionè: Sed Deus in cognitione creaturarum non movetur ab ipsis, sed à propria essentia, quæ unitur per modum speciei, tam in sui cognitione, quam in ordine ad cognitionem creaturarum, aliàs divina cognitio dependet à creaturis, & perficeretur ab illis, quod implicat: Ergo cognoscit illas in seipso, ut in objecto primario. Tertiò, cognoscit in alio ut in objecto primario, est cognoscit per speciem illius: Sed creaturæ cognoscuntur à Deo per speciem non illis propriam, sed sui: Ergo illas cognoscit in seipso ut in objecto primario.

Solum ergo difficultas est, & celebris inter Thomistas & Recentiores controversia, an Deus in seipso, ut causa prima, & medio prius cognito, creaturas possibles cognoscat: Hoc enim negat Vazquez hic disp. 60. cap. 2. & 3. quem sequuntur plures ex Recentioribus: affirmant verò Thomista, & plures alii, cum quibus.

Dico: Deum cognoscere creaturas in sua essentia tanquam in causa.

Probatum primò conclusio ex Dionysio Areopagita, Theologorum Principe, qui aperte tradit nostram sententiam, cap. 7. de divin. nominibus, ubi habet hæc verba: *Neque autem ea quæ sunt ex his quæ sunt discens noscitur divina menti, sed ex se & in se per causam rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque anticipatam & ante comprehensam habet, non quòd per speciem singula consideret, sed quòd uno causa complexum omnia sciat.* Et patet interpositis addit: *si ipsam*
 1799

ergo cognoscens divina sapientia, novit omnia. Hic locus adeo clarus & expressus est, ut plures ex Recentiobus fateantur illum nullam interpretationem posse admittere.

6. Eum tamen conatur interpretari Vazquez, asserendo Dionysium nihil aliud voluisse, quam quod Deus à seipso non à rebus cognitionem accipiat.

Sed hæc interpretatio legitima non est, tum quia Dionysius eo loco expressè loquitur de cognitione creaturarum in essentia divina ut in causa, ut patet ex illis verbis, *sed uno causa complexu omnia noscit*. Unde D. Thomas 1. contra Gent. cap. 49. Dionysium in hoc sensu intelligit, ut constabit ex ejus verbis infra referendis. Tum etiam, quia Dionysius asserit, Deum ex se, & in se, per causam rerum omnium anticipatam habere notitiam: Sed per hoc quod non accipiat cognitionem à rebus, licet salvetur ex se cognoscere illas, non tamen salvatur illas in se per causam cognoscere; Angelus enim à rebus cognitionem non accipit, & tamen propter hoc nequit dici res à se distinctas in se per causam cognoscere: Ergo per hoc solum quod Deus non accipiat cognitionem à rebus, non salvantur verba Dionysii.

7. Nec valet quod subdit Vazquez, nempe verba illa, *sed uno causa complexu omnia noscit*, non aliud significare, quam quod unica cognitione, seu unico intuitu, Deus cognoscat omnia. Si enim hæc interpretatio valeret, eodem modo esset verum dicere, Deum seipsum uno creaturarum complexu cognoscere; sicut verum est asserere ipsum cognoscere creaturas unico causa complexu: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illa interpretatio potest admitti. Unde merito ait Suarez, Vazquem SS. Patres ad arbitrium suum, magis quam ad illorum mentem interpretari.

8. Probatur secundò conclusio ex August. libro 4. de Genesi ad lit. cap. 23, & 24. ubi duplicem creaturarum cognitionem in mente Angelorum distinguit: alteram illarum in verbo, quam *matutinam* appellat; & asserit in ipso, tanquam per illud per quod facta sunt, cognosci creaturas; quod idem est, ac eas cognosci in verbo, ut causa: alteram creaturarum in propria ipsarum natura, quam appellat *resper tinam*, de qua dicit libro 11. de civit. cap. 7. *Cognitio creaturae in seipsa, decoloratio est, quam cum in Dei sapientia cognoscitur, velut in arte per quam facta est*. Ergo juxta illius mentem, Angeli beati cognoscunt creaturas in Deo tanquam in causa: Sed Deus perfectiùs quam Angeli, seipsum ut creaturarum causam cognoscit: Ergo in se ut in causa cognoscit creaturas.

9. Nec magis feliciter interpretatur Vazquez Augustinum, quam Dionysium, dum asserit, Augustinum locis citatis solum velle creaturas ab Angelis beatis cognosci in Deo per cognitionem matutinam, improprie, & secundum esse eminentiale quod habent in illo; quatenus scilicet cognoscitur eminentia divina, seu ipsa creatrix essentia; non verò proprie, & secundum esse formale, ac proprias earum rationes & differentias. Hanc enim solutionem in Tractatu de visione beatifica disp. 4. art. 4. efficaciter confutavimus, tum ex ipso Augustino asserente cognosci creaturam, *per ipsam artem per qua facta est*: creaturæ autem solum sunt facta secundum esse quod habent in propria natura, non verò secundum esse eminentiale quod habent in Deo, quod increatum est, cum non sit aliud, quam ipsa

Tom. I.

A creatrix, & increata Dei essentia. Tum etiam ex D. Thoma infra quæst. 58. art. 7. de Angelis beatis dicente: *Non enim videndo verbum, cognoscunt solum illud esse rerum quod habent in propria natura: sicut Deus per hoc quod videt se, cognoscit esse rerum quod habent in propria natura*. Quibus verbis aperte declarat, beatos in verbo cognoscere creaturas, secundum proprias rationes & differentias, & non tantum secundum esse eminentiale quod habent in Deo.

10. Probatur tertio conclusio ex eodem S. Doctore, qui variis in locis aperte docet nostram sententiam, præsertim 1. contra Gentes cap. 49. his verbis: *Colligendo igitur has duas conclusiones, apparet Deum cognoscere seipsum, quasi primò & per se notum, alia verò sicut in essentia sua visa*.

Quod autem loquatur de essentia sua visa, ut causam creaturarum, constat: Primò, quia conclusiones illas deductas probat hoc discursu: *Effectus cognitio sufficienter habetur per cognitionem sua causa: Deus autem est causa creaturarum: cum igitur essentiam suam plenissime cognoscat, oportet ponere quod etiam alia cognoscat*. Secundò, quia in eisdem veritatis confirmationem adducit hæc verba Dionysii libro 7. de divin. nomin. *Non secundum visionem singulis se immitit, sed secundum causam continentiam scit omnia*. Tertio, quia in hac parte quæst. 12. art. 8. expressè docet, beatos videre creaturas in Deo tanquam in causa: sic enim discursit, *Manifestum est, quod sic aliqua videntur in Deo, secundum quod sunt in ipso: omnia autem alia sunt in Deo, sicut effectus sunt virtutis in sua causa: sic igitur videntur omnia in Deo, sicut in sua causa*. Unde cum cognitio beatorum sit exemplata à cognitione qua Deus cognoscit seipsum, & illam participet & imitetur, manifestum est, juxta Doctoris Angelici principia, Deum in seipso tanquam in causa creaturas cognoscere. Quare Valentinus Herice, ejusdem Societatis scriptor, se valde demirari, ait, quanto animi conatu contendat Vazquez detorquere D. Thomam in suam sententiam, qui sane, si expressa ejus testimonia attendisset, omnem animi conatum & ardorem deposuisset.

§. II.

Eadem veritas ratione fulcitur.

11. Nostra conclusio non solum favet auctoritas SS. Patrum, sed etiam efficaces rationes illam suadent. Prima sumitur ex D. Thoma hic art. 6. potest que sic breviter proponi. Non potest aliqua causa comprehendi, nisi in ea cognoscatur effectus in illa contenti: Sed Deus est causa continens eminenter creaturas, & seipsum comprehendens: Ergo in se ut in causa omnes creaturas cognoscit. Minor patet, Major probatur. Tunc aliqua causa comprehenditur, quando cognoscitur adæquatè, & omni modo quò cognoscibilis est: Sed non potest cognosci adæquatè, & omni modo quò cognoscibilis est, nisi in illa cognoscantur effectus quos virtualiter in se continet: Ergo non potest cognosci comprehensivè, nisi in illa cognoscantur effectus quos eminenter aut virtualiter continet. Major constat, Minor probatur. Causa continens eminenter, aut virtualiter aliquos effectus, potest attingi ut ratio cognitionis illorum: Ergo nisi sic cognoscatur, non cognoscitur adæquatè, & omni modo quò cognoscibilis est.

Bb 3

Huic

12. Huic argumento, cui potissimum innititur A nostra sententia, respondet Vazquez, negando Majorem, ad cuius probationem, distinguit Minorem, & dicit illam esse veram de causa relata ad affectus, falsam verò de causa omnino absoluta: Deus autem nullâ relatione reali potest ad creaturas referri, sed tantum relatione rationis, quæ nec à beatis, nec ab ipso Deo confingitur; & ideo non est necesse, quòd ut Deus comprehendatur à seipso, vel ut clarè videatur à beatis, in illo ut in causa & medio priùs cognito, cognoscantur creaturæ possibiles.
13. Sed contra: ut Deus per modum objecti cogniti representet creaturas, non requiritur respectus realis ad illas: Ergo ex eo quòd absolutus sit B à respectu reali ad creaturas, non tollitur quòd in illo, ut causa, & medio cognito possint, & debeant cognosci creaturæ. Consequentia patet, Antecedens probatur multipliciter. In primis enim Deus (ut fateretur Vazquez loco citato) representat creaturas ut verbum, representatione formali, absq; eo quòd dicat realem respectum ad illas: Sed non est ratio, cui magis requiritur respectus realis in representante objective, quam in representante formaliter: Ergo ut Deus representet creaturas per modum objecti cogniti, non exigitur realis respectus ad illas.
14. Secundo Deus physicè continet creaturas, aliàs non esset omnipotens; & tamen absq; utus est à respectu reali ad illas: Ergo etiam absque respectu reali ad creaturas, continebit illas representativè objective. Patet consequentia, nulla enim est ratio assignabilis, cur physica contentia effectus, absque respectu reali salvetur, & contentia intentionalis, qualis est contentia objecti representati, reale respectum exposcat.
15. Tertio idem Antecedens probatur ex alia hujus Auctoris doctrina: Ille enim docet disputatione citatâ, quòd licet creaturæ non cognoscantur in Deo ut in medio priùs cognito, cognoscuntur tamen ex illo: Sed nulla potest assignari ratio, cur requiratur relatio ad esse medium in quo, & non requiratur ad esse medium ex quo: Ergo absque tali respectu creaturæ cognoscuntur in Deo, ut in medio, & objecto priùs cognito.
16. Denique, Quòd causa ut cognita, objective representet effectum, non provenit ex eo quòd in illa imperfectionis est, sed ex eo quòd est perfectionis: Sed causam ad affectum referri relatione reali transcendentali, ad imperfectionem pertinet; contentia autem virtualis aut eminentialis pertinet ad perfectionem: Ergo objectiva representatio per modum objecti cogniti, non convenit causæ quæ refertur ad effectus, quia ad illos refertur, sed quia illos in se continet; ac proinde perfectissimè convenit Deo hujusmodi representatio, quamvis absolutus sit ab ordine reali ad creaturas.
17. Secunda ratio: Non modo unum in alio cognoscitur, quo in illo continetur: Sed creaturæ continentur in essentia divina tanquam in causa: Ergo in illa ut in causa, à Deo & à beatis cognoscuntur.
- Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio. Essentia divina continet creaturas contentivè representativâ, cum illas manifestet & representet divino intellectu: Sed talis vis & contentia representativa, non potest aliunde ei competere, quam ex eo quòd eminentialiter illas continet ut illarum causâ: Ergo creaturæ representantur & cognoscuntur in essentia divina
- tanquam in causa. Major patet, Minor probatur: Contentia representativa unius objecti in alio, vel provenit ratione similitudinis, vel ratione dependentiæ, vel ratione contentiæ virtualis, seu eminentialis: Sed Deo non convenit representatio objectiva creaturarum, ratione similitudinis, cum infinite distet ab illis, nec ratione dependentiæ, cum sit omnino independens à creaturis: Ergo illas solum representat, representatione fundatâ in contentia eminentiali, quâ continet creaturas ut causa.
- Confirmatur amplius: Quia creaturæ representant Deum ratione dependentiæ, non possunt ducere in illius cognitionem, nisi cognita ut effectus: Sed Deus representat creaturas ratione contentiæ eminentialis illarum, per modum causæ: Ergo nec proprio nec creato intellectu, potest illas representare, nisi cognitus ut causa. Quâ ratione usus est D. Thomas quæll. 2. de verit. art. 4. in corpore.
- Tertia ratio sic potest proponi. Deo, ut potest infinite perfecto, attribui debet modus cognoscendi creaturas, omnium perfectissimus: Sed modus eas cognoscendi in sua essentia tanquam in causa, nobilior est & perfectior, quam modus illas cognoscendi immediate in seipsis, & secundum propriam illarum cognoscibilitatem, & veritatem quam vocant *objectivam*: Ergo Deus in sua essentia tanquam in causa, creaturas possibiles cognoscit. Major constat, Minor probatur primò ex Augustino supra relato, dicente: *Cognitio creaturæ in seipsa, decoloratio est, quam cum in Dei sapientia cognoscitur, veluti in arte per quam facta est.* Secundo ratione, nam perfectius est cognoscere creaturas in veritate prima & increata, quam illas videre ratione veritatis creatæ & participatæ quam habent in seipsis: tanto enim perfectius res cognoscitur, quanto perfectiori medio attingitur, & ad altiotem rationem formalem reducitur: unde cum divina essentia sit veritas prima & increata, ac perfectissima talis; veritas autem objectiva in qua Vazquez & alii Recentiores dicunt Deum cognoscere creaturas in seipsis, sit solum quædam veritas creatæ & participatæ; perfectius est cognoscere creaturas in essentia divina tanquam in causa, quam immediate in seipsis, & secundum propriam illarum cognoscibilitatem, & veritatem objectivam.
- Quarta ratio: Cognitio quam Deus habet de creaturis, cum sit perfectissima, non solum habet rationem scientiæ, sed etiam sapientiæ: At sapientia est cognitio rerum in causa, & per causam altissimam: Ergo cum Deus sit prima, summa, & altissima omnium causarum, in seipso, & in sua essentia tanquam in causa, omnes creaturas cognoscit.

§. III.

Convellitur præcipuum fundamentum Vazquezii.

PRÆcipuum fundamentum quòd Vazquez ducitur ad negandum Deum cognoscere creaturas possibiles in essentia sua tanquam in causa, est quia existimat essentiam divinam non esse intrinsicè connexam, cum creaturis possibilitibus. Tum quia (inquit) magis necessarium non potest cum minùs necessario connecti: Deus autem, utpote ens à se, magis necessarius est, quam creaturæ quæ sunt entia ab alio. Tum etiâ, quia

quia non fiat unum intrinsecè connecti cum alio, & non dependere ab illo; unde cum essentia divina sit omnino independens à creaturis possibili- bus, non est intrinsecè connexa cum illis. Sic discitur præfatus Author disp. 54. cap. 6. num. 26. Sed hic discursus non concludit: Ergo præcipuum ejus fundamentum corrumpit.

Minor probatur multipliciter. Primò ex D. Thoma quaest. 2. de verit. art. 3. ad 11. ubi sic habet: Dicendum quòd quamvis si à linea diminuatur punctus in actu, nihil deperat de linea quantitate; si tamen diminuatur à linea quòd non sit à puncto terminabilis, peribit linea substantia. Similiter etiam esse de Deo: non enim aliquid Deo deperit, si eius creatura ponatur non esse: deperit tamen perfectio ipsius, si auferatur ab eo potestas producendi creaturam. Sed si creatura modo possibilis redderetur repugnantes, auferretur à Deo potestas producendi creaturas: Ergo periret aliquid perfectionis ipsius, & consequenter Deus, ratione suae perfectionis, est intrinsecè connexus cum creaturis possibilibus. Quòd etiam ratione sua deitur. Nulla potentia potest existere sine suo objecto, ac proinde habet cum illo necessariam connexionem: Sed objectum omnipotentiae est ens possibile, sive creabile, ut docet idem S. Doctor infra quaest. 25. art. 3. in corp. Ergo si nulla creatura foret possibilis, non esset in Deo omnipotentia, ac proinde illa est, essentialiter connexa cum possibilitate creaturarum.

Secundò probatur eadem Minor principalis, & magis declaratur in efficacia fundamenti propositi. Magis necessariū potest cum minùs necessario, ab intrinsecò connecti: Ergo quamvis Deus sit magis necessarius, quàm creaturae possibilis; non sequitur ipsum intrinsecè cum illis non connecti. Consequentia patet, Antecedens probatur. Veritas principiorum est magis necessaria, quàm veritas conclusionis, ut ex Aristotele docent communiter Logici, & tamen illorum veritas est intrinsecè connexa, cū veritate conclusionis; aliàs in recta demonstratione possent praemissa esse vera, quamvis conclusio esset falsa: Ergo magis necessarium potest intrinsecè cum minùs necessario connecti. Et ratio à priori est, quia eo ipso quòd unum est necessarium à se, & alterum necessarium ab alio, illud magis necessarium est: fiat autem necessarium à se connecti cum habente necessitatem ab illo, dummodo utrumque sit necessarium simpliciter; ut constat in principis & conclusionis: Ergo magis necessarium potest cum minùs necessario, ab intrinsecò connecti.

Denique probatur eadem Minor principalis, & magis adhuc convellitur idem fundamentum Vazquezii: Stat unum intrinsecè connecti cum alio, & non dependere ab illo: Ergo ex eo quòd essentia divina sit independens à creaturis possibili- bus, non rectè infertur eam cum illis intrinsecè non connecti, Consequentia patet, Antecedens probatur primò. Essentia, ut radix est proprietatum, est intrinsecè connexa cum illis, & tamen prout sic, non est ab illis independens: Ergo stat sine dependentia connexio.

Secundò, Unum relativum est cum alio connexum, & tamen non dependet ab illo, aliàs simul natura & cognitione non essent: Ergo verum est Antecedens.

Tertiò, Veritas principiorum, prout à priori infert veritatem conclusionis, est connexa ne-

cessariò cum illa (aliàs, ut supra arguebamus, posset veritas principiorum cum falsitate conclusionis conjungi) & tamen veritas principiorum, ut à priori inferentiam veritatem conclusionis, non est dependens ab illa: si enim ut dependens eam inferret, inferret formaliter ut effectus, ac proinde non à priori, sed à posteriori illam probaret: Ergo idem, quod prius.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò: Angelus comprehendit suam virtutem intellectivam, & tamen non cognoscit omnes suas intellectiones possibles; alioquin in sua virtute naturali posset cognoscere omnes creaturas possibles in particulari, quæ essent objecta talium intellectionum; cum repugnet unum actum, prout ab alio distinctum, comprehendi, nisi saltem quoad an est, cognoscantur objecta à quibus distinctionem accipiunt: Ergo quamvis Deus comprehendat suam omnipotentiam, non sequitur quòd in seipso tanquam in causa, omnes creaturas possibles cognoscat, sicque ruit præcipuum fundamentum nostræ sententiæ.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia intellectus Angeli non est causa completa omnium intellectionum quas elicere potest, cum ratione sui non habeat fibi unitas species representativas omnium possibilem, quibus intellectus ad intelligendum compleri potest: omnipotentia verò Dei, est virtus completa & perfecta respectu omnium possibilem, secundum omnem rationem, & quia in sola causa completa, adæquata, & perfecta, potest cognosci effectus, virtus intellectiva Angeli potest comprehendi ab ipso, non cognitis in particulari omnibus intellectionibus in sua virtute contentis; licet virtus divina comprehendi nequeat, non cognitis omnibus creaturis possibilibus, secundum proprias, peculiari resque perfectiones, quibus ad invicem distinguuntur.

Obijcies secundò: Illud quòd habet rationem medii ducentis in cognitionem alterius, debet dicere ordinem ad illud, & ei posse esse assimilari: Sed divina essentia, cum sit absoluta & independens à creaturis, non refertur ad illas; & cum non conveniat cum illis, nisi tantum analogicè, ipsis non assimilatur perfectè: Ergo non habet rationem medii ducentis in cognitionem creaturarum possibilem.

Respondeo primò, hoc argumentum æquè & magis militare contra Adversarios, cum illi doceant essentiam divinam habere rationem speciei intelligibilis, immediatè representantis creaturas; & species intelligibilis majorem debeat habere proportionem & similitudinem cum objecto quòd primariò representat, & magis ad illud referri, quàm illud quòd habet solum rationem causæ & medii cogniti respectu illius.

Respondeo secundò, negando Majorem, quantum ad primam partem; non enim semper requiritur, quòd medium manifesta dicat ordinem ad rem quam manifestat, sed sufficit quòd res manifestata ad illud referatur; unde cum creatura dicantur habitudinem ad divinam essentiam & omnipotentiam, tanquam ad causam, habeantque intimam ab illa dependentiam: essentia divi-

- na, quamvis absoluta ab omni respectu creaturarum, potest habere rationem medii ad illas cognoscendas. Pro cuius elucidatione.
30. Advertendum est, quod quando medium representans, & res representata, sunt intra eundem ordinem, debent dicere habitudinem ad invicem; secus vero quando medium est ordinis superioris & increati, ut contingit in proposito. Sicut quamvis in rebus creatis, mater & filius dicant mutua relationem ad invicem; tamen inter Christum & B. Virginem, non est ratio mutua, quia suppositum Verbi Divini, cum sit ordinis superioris & increati, est incapax relationis realis ad creaturam.
31. Ad secundam vero partem Majoris, in qua dicitur, illud quod habet rationem medii cogniti, respectu alicujus objecti, debere ipsi assimilari; dicendum est, ad rationem medii cogniti, non requiri convenientiam univocam, aut similitudinem formalem cum objecto quod manifestat, sed sufficere convenientiam, & similitudinem quandam causalem, & veluti radicalem, ut constat in essentia, qua habet rationem medii ad cognoscendas proprietates qua ab ipsa dimanant, & tamen non convenit univocè cum illis, cum sit in genere substantia, proprietates vero in genere qualitatis; nec habet cum ipsis similitudinem formalem, sed tantum causalem, & radicalem, quatenus est illarum causa, & veluti radix, à qua procedunt. Idem cum proportione dicendum est in proposito, ut enim essentia divina habeat rationem medii cogniti respectu creaturarum, sufficit quod habeat cum illis similitudinem quandam causalem, & veluti eminentialem, & quod in ratione primæ causæ eminenter contineat omnes illarum perfectiones & differentias, etiam atomas & inviduales.
32. Obicies tertio: Inter medium cognoscendi, & rem cognitam, debet esse necessaria connexio, aliàs non posset ducere in certam & infallibilem illius cognitionem: sicut medium probabile non ducit in certam ac scientificam cognitionem conclusionis, quia necessariò cum illa non connectitur. Sed inter essentiam divinam, & creaturas posibles, non reperitur necessaria connexio: Ergo illa non potest deservire ut medium ad illas cognoscendas. Major constat, Minor vero probatur multipliciter. Primò, quia si essentia divina haberet connexionem necessariam cum creaturis possibili, illis destructis, ea pariter destrueretur, quod videtur absurdum.
33. Secundò. Si omnipotentia Dei esset necessariò connexa cum creatura possibili, aequè necessarium esset creaturam esse possibilem, ac Deum esse omnipotentem; imò cum omnipotentia Dei sit ipse Deus, non minùs necessaria foret possibilitas creaturæ, quam existentia Dei, quod etiam videtur falsum, & repugnans principiis fidei & luminis naturalis: cum Deus sit ens à se & per essentiam, & quæcumque creatura possibilis, ens ab alio, & per participationem.
34. Tertio, Si essentia Dei cum creaturis possibili connecteretur, dependeret ab illis: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur: Tum quia illud dependet ab alio quod sine illo nequit subsistere: At si essentia divina cum creaturis possibili necessariò connecteretur, non posset sine illis subsistere: Ergo dependeret ab illis. Tum etiam, quia illa mutuo dependent, quæ posita seponunt, & ablata se auferunt.
- A Sed si essentia divina cum creaturis possibili necessariò connecteretur, illis sublati tolleretur: Ergo dependeret ab illis.
- Respondeo concessa Majori, negando Minorem: nam divina essentia & omnipotentia habent connexionem simpliciter necessariam cum rota collectione rerum possibilem, tamquam cum objecto & termino adæquato, & cum quolibet possibili, tamquam cum objecto & termino inadæquato.
- Ad primam probationem in contrarium, dicendum est, quod destructis creaturis possibili, destrueretur divina omnipotentia, non quidem à priori & per locum intrinsecum, sed à posteriori & per locum extrinsecum. Ratio est quia possibilitas creaturarum non est aliquid in se actu extra potentiam causæ, nec proinde potest destrui nisi in causa: non potest autem hæc possibilitas in causa destrui, nisi destruat vis producendi creaturas, quæ est ipsamet causa, ac proinde nisi destruat ipsa causa.
- Ad secundam probationem, nego sequelam Majoris; fieri enim potest aliqua sic esse inter se connexa, quod à deficiente uno, impossibile sit aliud non deficere, & tamen quod unum sit magis necessarium quam aliud, quia unius necessitas firmiori nititur fundamento; v. g. magis necessarium est hominem esse rationale, quam risibilem, & tamen deficienterisibilitate, deficeret etiam rationalitas in homine; & universali-ter principia sunt magis necessaria quam conclusiones, ut docent Dialectici, & tamen deficiente veritate conclusionum, veritas principiorum deficeret.
- Ad tertiam nego etiam sequelam Majoris, nam inter medium cognoscendi & rem cognitam, non debet esse semper necessaria connexio, per mutua dependentiam utriusque extremi, sed sufficit quod sit necessaria connexio, per dependentiam in uno, & eminentiam in altero.
- Unde ad primam probationem in contrarium, distinguo Majorem: Illud dependet ab alio, quod sine illo nequit subsistere, ratione subordinationis ad illud, concedo Majorem. Ratione continentie illius per modum causæ, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Et in isto in divinis, ubi Pater nequit sine Filio subsistere, & tamen non dependet ab illo; & in creatis, ubi unum relativum non potest sine alio subsistere, & tamen sine dependentia ab illo, aliàs simul naturæ & cognitione non essent. Similiter essentia ut est radix proprietatum, est intrinsecè connexa tum illis, & tamen prout sic non est ab illis dependens: Ergo ita line dependentia connexio, ut supra arguebamus.
- Ad secundam probationem distinguo Majorem: Illa mutuo dependent, quæ posita se ponunt, & ablata se auferunt: si se ponant & auferant à priori, & per locum intrinsecum, concedo Majorem: si unum à priori, & per locum intrinsecum, & aliud solum à posteriori, & per locum extrinsecum, nego Majorem: licet autem ex destructione divinæ omnipotentia, tollatur à priori, & per locum intrinsecum, possibilitas creaturarum: ex repugnantia tamen seu impossibilitate creaturarum, solum à posteriori, & per locum extrinsecum, tollitur divina omnipotentia, eo ferè modo quo destructis conclusionibus necessariò deductis, veritas principiorum tollitur, ut supra declaratum est.

39. Objicies quarto: Deus cognoscit peccata pro
formali malitia, non solum ut existentia, sed
etiam ut possibilis, quae tamen ab ipso, quate-
nus sunt mala formaliter, causari nequeunt:
cognoscit etiam entia rationis, ut chimæras hir-
cocervos, & similia humanæ mentis deliria, quæ
ab ipso effingi nequeunt: Ergo omnia quæ
cognoscit, non cognoscit in seipso tanquam in
causa.

Confirmatur: Angelus plura cognoscit quo-
rum causa non est, & quæ non continet in pro-
pria virtute: Ergo & Deus.

40. Ad objectionem respondeo primo, Quod
quando dicimus Deum omnia in seipso tan-
quam in causa cognoscere, hoc debet intelligi
de omnibus quorum habet vel habere potest
ideam, & quæ ab ipso ut à primo principio &
prima causa efficiente possunt procedere: pec-
cata verò, chimæra, & alia entia rationis, nul-
lam in Deo habent vel habere possunt ideam, ut
in ultima disputatione dicemus; nec à Deo ut
prima causa efficiente possunt procedere, unde
non mirum quod illam Deo tanquam in causa
cognosci nequeant.

41. Respondeo secundo, quod licet Deus aliqua
cognoscit quæ non causat, ut peccata & entia
rationis, illa tamen non cognoscit nisi in effecti-
bus ab ipso causatis, vel causabilibus; & sic om-
nia cognoscit in seipso tanquam in causa, vel
mediate vel immediate. Quæ doctrina est D.
Thomæ quest. 2. de veritate art. 15. ad 1. & hæc
art. 10. ad 2. & 3. & in corpore, ubi docet Deum
cognoscere mala per bona creata quibus oppo-
nuntur; & quia boni per quod malum cognos-
citur, Deus est causa, omnia in seipso ut in cau-
sa cognoscit, non quia mali causa sit, sed quia est
causa boni, per quod malum cognoscit.

Idem dicendum est de chimæra, & aliis enti-
bus rationis: chimæra enim componitur ex ex-
tremis repugnantibus inter se, ut caudâ leonis,
capite draconis, & corpore hominis, quæ con-
jungi ab intrinseco repugnat; unde his extre-
mis cognitis, illorum repugnantia cognoscitur;
& cum extrema in Deo ut in causa continean-
tur; chimæra licet impossibilis, in Deo ta-
men ut causa cognoscitur; non quidem ut cau-
sa illius, sed ut causa extremorum, ex quibus
componitur, & quorum conjunctio impossibi-
lis est.

42. Ad confirmationem, concessi, Antecedente,
nego Consequentiam, & paritatem: Ratio au-
tem discriminis est, quia Angelus plura cog-
noscit per proprias illorum species: Deo autem
repugnat alia extra se cognoscere per speciem à
sua essentia distinctam, & cum essentia divina
non possit alia à se representare, nisi illa eminenter
per modum causæ contineat, Deus non po-
test cognoscere aliquid extra seipsum, sed solum
in seipso & in essentia sua tanquam in causa.
Unde Dionysius cap. 7. de divinis nominibus:
Etenim si secundum unam causam, Deus omnibus exi-
stentibus esse tradidit, secundum eandem causam sciet
omnia, & non ex existentibus sumet ipsorum cog-
nitionem.

43. Objicies quinto: Cognitio rei in alio tan-
quam in causa, est discursiva, cum discurrere ni-
hil aliud sit quam effectus in causa cognoscere:
Sed cognitio Dei discursiva non est, cum dis-
cursus atque imperfectio Deo repug-
nantem involvat: Ergo Deus non cognoscit
creaturas in sua essentia tanquam in causa.

Tom. I.

A Respondeo negando Majorem, ad cujus pro-
bationem dicendum, quod discurrere est effe-
ctus in causa cognoscere per plures actus distin-
ctos, quorum unus sit causa alterius; cognosce-
re autem effectus in causa, unico intuitu, & sine
multiplicitate actuum, non est discurrere, ut
docet S. Thomas hic art. 7. & patet in oculo, qui
non censetur discurrere, quando unico intuitu
plura objecta in speculo videt. Quare observan-
dum est, aliud esse unum in alio tanquam in cau-
sa cognoscere, & aliud illud cognoscere ex alio
tanquam ex causa: primum enim fieri potest sine
discursu, & per unicum actum; ad secundum
verò requiritur discursus & multiplicitas actu-
um: unde cum Deus non cognoscat creaturas ex
sua essentia tanquam ex causa, per plures actus,
sed unico simplici actu & intuitu, illas in sua es-
sentia, tanquam in causa, & veluti in speculo
purissimo contempletur, ejus cognitio discursi-
va non est.

44. Objicies sexto: Si Deus cognosceret creatu-
ras possibles in seipso tanquam in causa, eas in
sua omnipotentia ut illarum causa cognosceret:
Sed hoc dici nequit: Ergo nec illa. Sequela
Majoris patet, Deus enim constituitur causa
creaturarum per suam essentiam tanquam per
radicale principium, per omnipotentiam verò
ut per virtutem proximam executivam. Minor
verò suadet: Omnipotentia in Deo non distin-
guitur virtualiter à scientia, ut constabit ex infra
dicendis: Sed Deus non dicitur propriè in sua
scientia cognoscere possible, illa enim non ha-
bet rationem mediæ objectivi, sed luminis intel-
lectualis, se tenentis ex parte principii cognos-
centis: Ergo non potest dici ea cognoscere in sua
omnipotentia tanquam in causa.

Confirmatur: Esto detur scientiam in Deo ef-
se attributum ab omnipotentia virtualiter di-
stinctum, tamen negari non potest, juxta prin-
cipia Thomistarum, scientiam Dei esse causam
rerum, non solum directivam, sed etiam effecti-
vam: Atqui Deus non cognoscit creaturas in sua
scientia, sed per suam scientiam: Ergo non cog-
noscit illas in seipso tanquam in causa.

45. Ad objectionem, concessi Majori, nego Mi-
norem; ad cujus probationem, distinguo Ma-
jorem: omnipotentia in Deo non distinguitur
virtualiter à scientia, ut speculativa, & practicè
directiva, nego Majorem; ut executiva, & pra-
cticè practica, concedo Majorem; & sub eadem
distinctione Minoris, nego Consequentiam.
Thomistæ ergo constituentes omnipotentiam
indistinctum attributum à scientia, triplicem
distingunt conceptum in illa, scilicet contem-
plationis, directionis practicæ, & virtutis exe-
cutivæ, & in illa, sub hoc ultimo conceptu, om-
nipotentiam consistere docent: licet autem in
scientia speculativa, non dicatur propriè Deus
cognoscere creaturas, in illa tamen, ut est virtus
executiva, propriè dicitur illas cognoscere. Per
quod patet ad confirmationem, Minor enim di-
stinguenda est: Deus non cognoscit res in sua
scientia, sed per suam scientiam, ut est specula-
tiva, concedo Minorem: ut est practicè practi-
ca, & habet rationem potentie executivæ, ne-
go Minorem, & Consequentiam. Solutio pate-
bit ex dicendis disputatione sequenti, ubi
agemus de causalitate scien-
tiæ Dei.